

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد.

نوشته : پروفیسور عبدالخالق رشید استاد پوهنتون نهر و - هند

اسناد نشان می دهد که:

قاتل نادرشاه قبل از قتل وی مجرم وزندانی بود!

بر اساس یک سند جدید آرشیفی

(سند 559. اف 33) بخش خارجه ۲۹ نوامبر ۱۹۳۳ آرشیف ملی هند)

قلعه تل که توسط جنرال نادرخان فتح شده بود؟

در لای اوراق تاریخ معاصر افغانستان یکی از موضوعات داغ سیاسی که وسیله ی دروغ پردازیها برای شماری به اصطلاح قلم بدستان تاریخ اندیش روشنفکران و اندرکاران غیرمسلمی و یا هم به گفته ای چمچه گرمها گرم از آش گردیده است عبارت از قتل یا شهادت شاه وقت **علیحضرت غازی محمد نادرشاه شهید** است. نادرشاه بتاریخ 16 عقرب 1312 در شهر کابل ضمن توزیع شهادتنامه های متعلمین بالائرتفیرتفنگچه از طرف یکی از متعلمین معصوم و مجذوب و استخدام شده بنام عبدالخالق ازیا در آورده شد که شماری زیادی از نویسندگان داخلی و خارجی این موضوع را مطابق به برداشت و تمایل و حتی اغراض خود تحلیل کرده اند و آنرا مساله داغتر از مساله پیراهن حضرت عثمان جلوه داده اند.

در ارتباط به این موضوع نخستین سوالی که نزد شماری از تحلیل گران از جمله خود من طرح می گردد این است که، چسان یک متعلم مکتب آنهم در آن روزهای که افغانستان دوباره از چنگال جهال و تحجر قرن (سقاوی ها) رهایی یافته بود این ابتکار را بخرچ می دهد که باید بروی شاه آنهم در مجمع رسمی که تحت پوشش عام و تام امنیتی قرار داشته باشد تفنگچه بکشد و فیر نمایند؟ درباره این اتفاق عجیب و سازمان شده قرن حدس ها و نظریات زیاد از طرف نویسندگان داخلی و خارجی ارایه شده که اکثر آنها بر اداره و طرزیه اصطلاح خشن نادرشاه ارتباط می دهند. ولی درین نوشته هامن ندیده ام که کسی نوشته باشد که گویا قاتل شاه متعلم جوان که بالائرتوطیه شماری از درباریان وقت و یا هم دوره قبل مرتکب چنین عمل گردید، جوان غیر نورمال و دچار پروبلم روانی یا به گفته یکی آگاهان از موضوع دچار مشکل روانی بوده است. مشکلی مجرمیت که باعث کشتن نه تنها خودش گردید بلکه سبب گردید تا چندین تن بی گناه از اقارب اش نیز قربانی این فاجعه سازمان یافته دیگران بدست این جوان نواز زندان رها شده و مجرم جنایی عملی و رقم زده شود.

از آنجایکه درباره این موضوع چیزهای زیاد نوشته شده است، اکنون آنچه من می خواهم بنویسم این است تا توجه علاقه مندان این موضوع را بریک سند محرم تاریخی که مقامات انگلیسی راجع به این فاجعه در روزهای وقوع

د پانو شمیره: له 1 تر 7

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرو مخکې په خیر و لولئ

این حادثه از کابل به لندن فرستاده جلب نماید. آنها این موضوع را مانند شماری از نویسندگان ما کاریک فرد و قهرمانی فردی متعلم مکتب نمی انگارند بل آنرا کارسازمان یافته یک گروه مخالف پالیسی حکومت و شخص شاه در آنروز هادر کابل می دانند. این سند را وزیر مختار مجرب انگلیس در کابل به وزرات خارجه در لندن به شکل گسترده و مفصل نوشته و ارسال داشته که بنده آنرا در آرشیف ملی هند در بخش خارجه مطالعه و کاپی و با دقت ترجمه کرده ام. علاوه بر این باید گفت که راجع به قتل نادر شاه مامورین انگلیسی و مطبوعات هندوستان نیز مقالاتی با تحلیل ها و نظرات مختلف به چاپ رسانده است. به گونه مثال، آتشه نظامی سفارت انگلستان در کابل در باب عبدالخالق از قول یک اروپایی می نویسد که "من عبدالخالق را در اثنای انتقال اش به محضر محاکمه دیدم که نهایت پریشان و اندوهگین بود..." هم چنان روزنامه (ایسترن تایمز لاهور شماره 11 جنوری سال 1934) می نویسد: "در ارتباط به قتل تاکنون حدود یک هزار تن گرفتار و زندانی شده اند" در عین حال در نشریه (فرینتر اندیکیت اف پیشاور) آمده است که "اینکه تمام خانواده چرخه بشمول زنان، پسران، دختران جنرال غلام نبی، غلام جیلانی و غلام صدیق خان، خدمتگاران و فامیل های خادمان شان در افغانستان از بین برده شده اند یک دروغ سیاه و لکه رنگ زدن است؛ یک خانم هم از جمع ایشان نه به مرگ محکوم شده و نه هم به گناه قتل شاه محکوم گردیده است. و تعداد اعدام شده گان نیز از 16 تن تجاوز نکرده است. و اینها نیز کسانی بودند که بالاتر تاکید جدی نمایندگان جرگه به سزای اعمال شان رسیده اند. ازین نوع تبلیغات که با اعتراض شدید از طرف علمای هند بحیث اتهام محض پنداشته شده است نه به نفع افغانستان است و نه هم به نفع هندوان ساکن افغانستان"

برای من دونکنه در لای شماری این اسناد در جمع اسناد انگلیسیها در آرشیف هند قابل توجه گردید یکی اینکه جوان که برای قتل نادر شاه موظف گردیده است جوان بوده است که سابقه جرمی داشته، بزندان رفته است و از آنجا بالاتر سفارش وزیر معارف آن دوره علی محمدخان رهامی شود. دوم اینکه گروه مخالف که بنام حزب آزادی خود را طر فدار شاه امان الله معرفی می دارد. شب نامه های رادر شهر کابل همزمان با مرگ نادر شاه بخش می کند که مثال اینگونه شب نامه ها قبل از این حادثه گاهی هم در نوشته های معاصر به نظر نرسیده است. تاجایکه که من خوانده ام تنها نویسنده تاریخ افغانستان لودیک آدمک ازین شب نامه های نادیده یادآوری کرده است، نوشته است: «در کابل تنها عکس العمل در مقابل این حادثه بخش همان شب نامه هاست که در آن از خانواده مصاحبان با کلمات سخت تقبیح شده است.» (ادمیک، تاریخ روابط خارجی افغانستان... ترجمه پشتو از نثار احمد صمد چاپ پیشاور ۱۹۹۹ ص ۵۶۴)

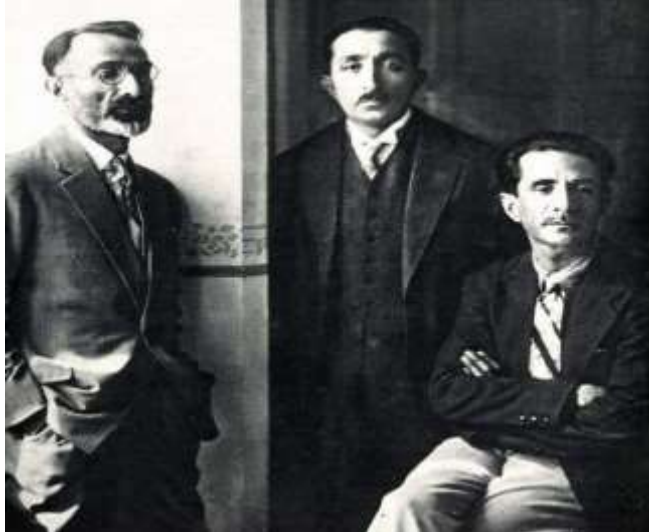
من درباره محتوی شب نامه ها بعداً صحبت خواهم کرد و حتی خود شب نامه را نیز در خدمت قرار خواهم داد، اما قبل از آن درین قسمت به اصل موضوع جرمی جوان که مرتکب قتل نادر شاه شد ترجمه پر اگرف اول این نامه را با هم می خوانیم که خود وزیر مختار انگلیس در کابل به لندن به تاریخ ۲۹ نوامبر ۱۹۳۳ فرستاده است:

«۱- بدین وسیله بر علاوه جزیات تلگرام شماره 180 من مورخ 12 نوامبر که خدمت شماری از مقامات درباره قتل نادر شاه فرستاده شده بود. این معلومات برای من توسط کسی که درباره بر آمار و حقایق دقیق دسترسی داشته ارایه شده است که صراحت می دهد: اعلیحضرت صبح همان روز 8 نوامبر نامه ای مشکوک را بدست آورده بود که در آن اخطار داده شده بود که در محفل متعلمین که بعد از ظهر در نظر بود اشتراک نکند. وزیر دربار در مورد استدلال خود را ارایه داشته بود که باید یکی از نمایندگان ایشان درین محفل اشتراک نماید. ولی نادر این پیشنهاد را رد کرد می گفت که ایشان به متعلمین نشان نمی دهد تا آنها درک کنند که گویا برایشان اعتماد ندارد. شاه مصممانه گفت که ایشان مستقیماً به کمپ (خیمه) می رود، در آنجا که شهادتنامه ها توزیع می گردد. عبدالخالق که اکنون بحیث یکی از بچه های (طبیعی) مربوط به غلام نبی تثبیت شده و بالاتر سفارش علی محمد وزیر معارف (اکنون وزیر مختار در لندن) از زندان رها شده بود، در صدف دوم متعلمین مکتب آلمانی مستقیماً در عقب پسر کوچک مرحوم **شاغاسی علی احمدجان** ایستاده بود. این پسر درین نزدیکی ها عروسی کرده بود. زمانی شاه به نقطه که وی در آنجا استاد بود رسید (طوریکه یکی از همراهان شان این حقیقت را اظهار داشت) ایستاد و برای این بچه مبارکی گفت و آرزوی زندگی خوش نمود. عبدالخالق وی را با لگد فشار داد و وی را خم آورد و فوراً بر شاه فیر کرد...» (سند 559. اف 33) (بخش خارجه ۲۹ نوامبر ۱۹۳۳)

در رابطه به این پارگراف سه اصل را نباید نادیده گرفت یکی سابقه جرمی جوان بنام عبدالخالق و دوم ایستاد شدن وی در عقب پسر شاه غاسی احمد علی (علی احمد) جان (شهید توسط بچه سقاو) مدعی سلطنت بعد از سقوط شاه امان الله و سوم رهایی آن توسط علی محمدخان وزیر معارف وقت؟ از توافق و تطابق این سه اصل جمع فرزند خواندن عبدالخالق از طرف غلام نبی خان برمیاید که توطیه قتل نادر شاه غازی پلان شده بود در داخل دربار و بعد از دست داشتن امان الله خان غازی، زیر امان الله خان غازی همزمان با مرگ اعلیحضرت نادر شاه پادشاه افغانستان در روم مصاحبه با یکی از روزنامه های روم به تاریخ ۱۰ نوامبر انجام داده که ترجمه آن را سفیر انگلیس از روم به فارن افس در لندن و هند به تاریخ ۱۵ نوامبر ۱۹۳۳ ارسال داشته است و در آن می خوانیم:

«په ډیر درناوي سره غواړم تاسو ته په ډاگه کړم چې، نن سهار مطبوعاتو یوه مرکه خپره کړه، دغه مرکه له یوه ایټالوي ژورنالیست سره د پخواني پاچا امان الله له خوا د نادر خان د قتل په اړوند ترسره شوي ده.»

پخواني پاچا په پيل کې د نادرشاه د وژل کېدو په اړه خپله ژوره خواشيني ديوه ښه جنرال اود افغان خپلواکۍ ديوه ښه افغان جنگيالي په توگه څرگنده کړه. ددغې پوښتنې په اړه چې دي ددغه وژنې په اړه څه لامل ويني، پخواني پاچا امان الله خان په دغه اړه بې پروايي او ناخبري وښوده خو بياباي هم خواب، دهغو لږو معلوماتو له مخې چې په واک کې يې وو ورکړ او ويې ويل: د نادر د رژيم ترسيوري لاندې ډيرې زياتي ويني و بهيدي او هغوی چې دده د لارې خنډ وو هغوی يې په خورا بې رحمۍ سره له منځه يووړل. ده په دغه ترڅ کې د ويلا خان (محمد ولي خان) وژنې ته هم اشاره وکړه، هغه چې يومهال دده (پخواني پاچا امان الله خان) په وخت کې د ويسراي په توگه دنده درلوده، همداسې په ترکيه کې افغان سفير (څوک چې ورور يې، ديپلومات و هم ووژل شول) همدارنگه حيدر کلاک (دغه نوم بايد ياخپله علام حيدر خان وي او يابې هم زوی غلام نبي خان څرخي) هغه چې پخواني پاچا دملي اتل په توگه منلی و او هغه څوک چې دايتالياله (کاري بالوي) سره پرتله کيدای شوله منځه يووړ.

در عکس از طرف چپ: اعلیحضرت محمد نادرشاه. هاشم خان، شاه ولي خان

امان الله خان خپلو خبرو ته دوام ورکړ چې که څه هم ده مخکې ياده کړه چې دی د نادر په مړينه باندې د زړه له کومې خواشيني دی، خو دده لپاره به گرانه نه وای چې که ده هغه څه چې ده دعامه پرمختگ او د خپلواکۍ له روحيې سره مطابق چې وعده شوي وو ترسره کړي وای داسې څه به نه رامنځ ته کيدل. ده همداسې څرگنده کړه چې دی تراوسه هم ديوه فعال ځواک په توگه په افغانستان کې خپل شتون لري، په تيره بيا دافغانستان دځوانانو په منځ کې، د نادر اعمال د هيواد د خپلواکۍ خلاف وو، خلک بالاخره وپيښيري، او په پای کې دده پرځايانتي باندې پوهيري. له ده پوښتنه وشوه چې ستاسو او نادر خان تگلاره دروسانو د نفوذ په وړاندې څه ډول وه، پخواني پاچا په دغه ترڅ ځان مقصرونه گناه يوازې دومره يې وويل چې، هغوی چې دده ونډه اود نادر ونډه څيري، هغوی ته معلومه ده، کومه پاليسي چې ما اويا هم نادر خان درلوده هم هغه پالسي د دواړو له خوا په خپل وخت کې څارل شوي ده. کله چې بيا له ده پوښتنه وشوه چې آيا شرايط داسې دي چې يوځل بيا دافغانستان د واکمنۍ مسوليت واخلي؟ امان الله خان خواب ورکړ چې دی نه پوهيري چې په افغانستان کې اوسنی حالت څنگه دی، پرکوم بنسټ د نادر زوی پرواک شوی، خو له دې سره سره يې په ډاگه کړه چې دی تيار دی چې دخپل هيواد لپاره خدمت وکړي، او خپل ټول هغه مسوليتونه چې ده ته دخلکو له خوا وردغاړي کيږي هغه به دخلکوله هيلو سره سم ترسره کړي. « (سند يادشده آرشييف ملي هند شماره 559 اف 33)

در پراگراف دوم اين سند ديپلومات انگليسی درباره مرگ نادرشاه آمده است :

« ۲- واین قضیه نبوغ عبدالرحمان را نشان نداد که با خاطر آرام در بسترش بحيث امير افغانستان زندگی را پدروود گوید، ازینرو یکبار دیگر ثابت ساخت که این قتل در ذات خود ادامه همان قتل ها و سرنگونهاست که با سرنوشت زمامداران این کشور گره خورده است. قتل نادرشاه نیز کدام فوق العاده گی خاصی باخود همراه نداشت، آنانیکه وی راشخصاً می شناسند و ازخوی وخصلت ایشان آگاهی دارند قتل اش نیز عکس العملی کرکتروی در برابر محیط و ماحول خودش بود. در نامه شماره (139) تاریخ 28 دسامبر سال گذشته من وانمود کرده بودم که نتیجه ی اعدام غلام نبي امکان دارد باعث توجه دشمنان نادرشاه بسوی وی شود و باعث قتل وی گردد و نتیجه گیری نموده بودم که این کار باعث بروز مشکلات در راه برگشت شیوه و پاليسي عفو جویانه و صلح جویانه وی خواهد شد. از نظر شاهدان عینی در ضمن این حوادث بخاطر ایجاد و پیشبرد امور تنها چانس که وی داشت این بود تا راه و روش

عبدالرحمان خانی را که با وحشت و ترور همراه بود تعقیب نماید و اعتمادش تنها بر محافظ شخصی خود باشد و بس. لیکن راست سخن درین است که نادرشاه نه صاحب این منطق و نه صاحب شخصیت چون عبدالرحمان بود. تمایل طبیعی ایشان تنها بسوی ترحم و از لحاظ خاصیت بسوی یک کوشش تماماً عیار افغانی در بر آورده ساختن (این دو هدف) بود. که بالاخره باعث قتل پدري شد که پسرش را مورد عفو قرار داده بود. و در عین زمان ایشان نمی خواست این را اشکار سازد که زندگی وی در برابر یک خطر جدی قرار دارد، و نمی خواست تا کسی با نرفتن نزد متعلمین در فکر این شوند که گویا از ترس مانع رفتن خود به آنجا گردید. به آنجای که توطیه و آمادگی قتل وی قبل از قبل گرفته شده بود، بالاخره تصمیم اش این شد که باید بر متعلمین اعتماد کرد و آنجا باید رفت که این تصمیم وی در ذات خود اشتباه و غلطی بود که نباید کسی در چنین کشور که درگیر و پلنگ ها بوده باشد انجام دهد. » (سند یاد شده)

دیدیم که درین پراگراف تذکار بعمل آمده است که توطیه علیه وی زبردست گرفته شده بود. به نظر نویسنده نادرشاه شاه خشن و سرکوب گرنی بود، آنچه که سبب قتل وی شد آن همان رفتار صلح جویانه وی بود که به نظر نویسنده و دیپلمات گزارشگر در آن شرایط که وی هنوز به مرحله ثبات نایل نیامده بود این نوع موقف گرفتن در کشور که شاه خود در جریان عفو عمومی قرار دارد ولی سران گروه های جنگی که وی را تا کابل همراهی کرده بود و شماری مامورین و درباریان که باره زان سقاوی سرسازش گرفته بودند، چاپلوسانه به گونه عجولانه بخاطر نجات خود بر هر کسی که سرش به تنه می ارزید اتهام بستند و آنها را حق ناحق بالاتر جاسوسی ها از دم تیغ گذشتاندند. آن حالت را با حالت کنونی افغانستان که درگیر چنگال گروه های مغرض و منافق و اشرار معلوم الحال و تریبیه شده از طرف خارجی ها قرار گرفته و شخصی بنام اشرف غنی که از جریان توطیه های شوم به یکطرف و ناخبر مانده است مقایسه کنید. آیا اشرف غنی برای یک روز و یک ساعت از کاروایی های گروه های مسوول ویرانگری کابل خود را درمان احساس می کند؟ روزانه در شهر کابل از اضافت راز صد باشند آن به شمول اطفال و زنان و سربازان قوای مسلح به قتل می رسند. آیا این قاتلان کی ها اند؟ که جناب ایشان خود بر جنایات شان بحیث ریس جمهور خاموش گرفته است؟ نادرشاه در عین حالت خود سری ها و انارشی ها واقع شده بود، نه می توانست در محاصره تمام آن هیاهو های که میراث نظام دزدان سرگردانه بود عدالت را در جامعه تطبیق و عملی کند. تمام اشخاص عالی رتبه دوران اماتی که به حق و ناحق در زمان وی کشته شدند نتیجه جاسوسی های اشخاص محافظ کار و درباریان که چند قبل سرخ را با دزدان شمالی گرفته بودند عملی شده است. از قهوی این پراگراف اشکار است که نادرشاه بر نسل جوان و تعلیم یافته اعتماد راستین داشت همین اعتماد وی باعث گردید که توطیه گران باید از آن در حق ایشان سواستفاده کنند. ولی باید گفت که، بدون شک غریب بچه جوان و آتهم مجرم آزاد شده از زندان با خویشاوندان اش قربانی شدند ولی توطیه گران و سازمان دهنده گان اصلی قتل باد شاه زنده و یک طرف ماندند ...

در پراگراف سوم همین راپور می خوانیم :

« ۳ - نادرشاه در تمام مدت زمان زمامداری اش از طرف دشمنانش متهم به انجام شدید ترین جنایات بود و این نیز باحیرت تمام قابل یادآوری است که این تخطی هانه تنها در داخل کشور اش جای که این حقایق در آنجا جریان داشت قابل اعتراض بود بلکه در هندوستان نیز قابل اعتراض قرار گرفته می شد. تمام آن تخطی های عام که از طرف وی انجام شده بود آن همه درباره مخالفین اش بود، مخالفین که ایشان خود با آنها تعهد عفو نموده بودند. در راپور سال 1930 کشتن بچه سقو، بحیث (نمونه از نیرنگ و چال بازی) یادآوری شده بود ولی اکنون از منابع مختلف این معلومات بدست آمده است که موضوع کشتن بچه سقو همراهانش از خواسته های قبایل که نادرخان حمایت از آنها داشت و در کابل ساکن بودند عملی گردید، اگر نادرشاه خواسته ایشانرا قبول نمی کرد واضح بود که آنها خود شان به امر خود بچه سقورا دار می زدند. عمل بالمثل در حق یکی از سران غلجایی که بالاخره توجه شخص نادر زبیر تداوی قرار داشت صورت گرفت، شخصیت که جنازه اش توسط هزاران کس از هواخواهان و طرفداران قبایل بدرقه گردید. و این عمل خود نمایانگر لبریز ساختن حوصله مردم را در برابر مهربانی های شاه و انمود می ساخت. مثال دیگری نیز مربوط به یکی از سرکشان غلجایی بود که به شرط تابعداری در آینده مورد عفو قرار گرفت ولی ایشان نیز از طرف نیروهای مسلح به قتل رسید. نادرشاه در برابر توطیه سازان که علیه حکومت قرار داشتند زیر تسلط نهایت ضعیف خود عملاً قرار گرفته بود. و این اصل خود می رساند که همه مخالفین تنها یک چانس ندامت و توبه راداشتند نه دومی. در نتیجه قتل غلام نبی نمونه از تشدد مستبدانه عملی و مغایر تمام ایده های متمدن بود، ولی الزام ملامتی و تعهد شکنی همه بردوش و جهت غلام نبی بود. موضوع عهد شکنی قصدی شاه متوفی به اندازه کافی و بحیث یک حقیقت ساده قابل درک بود طوریکه در اخر زمامداری وی موضوع عفو کردن وی از طرف شماری از افراد مانند عبدالهادی داوی و لوحانی فقیر به گونه زیرکانه و موشگافانه تایید شده بود. » (راپور یاد شده آرشیف ملی هند)

باز هم یک نکته این پراگراف راپور را نباید فراموش کرد آن اینکه راپور خود نکات ضدونقیصی زیادی داشته است ازینرو خواننده را به یک نتیجه قاطع و قضاوت درست نمی رساند بطور مثال می گوید که مخالفت ها و علل آن همه

محصول مهربانی های شاه بوده اگر ایشان در احکام خود از قاطعیت تام کاری گرفت درین شکی نبود که چنین اتفاقات در مقابل اش رخ نمیداد، و اینکه قتل غلام نبی خان را مغایر تمام ایده های متمدن میدانند ولی نمی گوید که مشکل در کدام طرف بود، کی ملامت بود شاه و یا غلام نبی خان؟ دیپلومات انگلیسی از جریان مکالمه غلام نبی خان با نادرشاه که آنهم توسط سفارت انگلیس در کابل ثبت تحریر شده و در آرشیف ملی هند وجود دارد و کاپی آن نزد من محفوظ است نه آگاهی دارد و نه هم باین بخش از این راپور که به مقامات خود فرستاده هم سانی دارد. به اساس همان مشاجره لفظی میان نادرشاه و غلام نبی خان، غلام نبی خان آنقدر هیجانی شده است که دست به اسلحه می برد و محافظین شاه در راس زمردی خان برغلان نبی خان هجوم آورمی شود و گپ بر زمین بردن مردی که شاه امان الله خان وی را در مصاحبه اش که قبلاً یاد آور شدیم گاری بالدی ایتالیا نامیده بود می رسد. (گزارش همان مشاجره را نیز با دوستان شریک خواهیم کرد.)

در بخش چهارم راپور آمده است :

« ۴- انواع و حتی تناقض و ناجوری وضع های منسوب به نادرشاه نه تنها از طرف هموطنان خودش آشکار شده بود بلکه از طرف منتقدین خارجی نیز قابل سوال بود و می گفتند که به مشکل می توانیم کرکتری را تخمین نمایم. بروی این الزام نیز بود، طور مثال اختناق و کشتار توسط استخبارات کابل و وانمود ساختن خود بحیث "یک کشش نمای انگلیسی نه شاه افغان" با ابراز چهره فزیک تروسوبا بی اعتنایی احمقانه، همراه با خطرو بیم. این الزام نیز بروی است که بخاطر تصرف کردن تاج و تخت بنام رویکار آوردن دوباره امان الله خان نیز عمل فریبکارانه را انجام داده است. در حالیکه باید این کار را از سیاستمدار بنگالی میاموخت که چنین عمل را با غرور و بیهودگی مرتکب شده بودند. خوشم که اکنون درباره مدت دوران کار و وظایف ایشان نیز اشاراتی داشته باشم. طوریکه یکبار در 1924 از وظیفه برکنار شد و دوباره در سال 1929 وقتی ایشان داخل سرحد افغانی شد و تلاش های بخاطر ازپا در آوردن بچه ی سقو انجام داد و سه سال دوره حکومت وی است که نشان گذاری و بیانگری کرکتر و اهداف وی را وانمود می سازد. » (راپور یاد شده)

باز هم برمی گردیم، و این سوال را مطرح می سازیم که چرا نادرشاه در ۱۹۲۴ از وظیفه اش سبک دوش شد؟ باید گفت که نویسنده راپور بغاوت جنوب را مدنظر نگرفته و در عین زمان این را نیز نمی داند که بعد از سال ۱۹۲۴ تفاوت ها و اعتراضات شماری از دولت مردان نامور حکومت مانند طرزی، لودین و شماری دیگر آغاز گردید و این مقدمه بود که به مرور زمان اولین ضربه بی اتفاقی در دستگاه امانی از همین سال آغاز گردید. و گفته های دیگری نیز درباره عزل نادرشاه در آن سال وجود دارد که باید نوشته شود.

در بخش پنجم نامه می خوانیم :

« ۵- من فکرمی کنم قبل از اینکه وی بنا بر عدم توجه به خواسته های خود، اصول و پرنسپب های شخصی، زندگی شخصی و حتی زندگی فامیلی خود را در معرض قربانی قرار دهد. سال های را که ایشان در اروپا سپری کرده بود، باز هم بحیث یک افغان نتوانست غرور خود باضعف روبرو سازد، ولی باین خصوصیت اش نتوانست تفکر و نظریات خود را طوری عیار سازد تا بتواند آنچه را که انجام دهد مطابق منافع و مصلحت و خدمت به وطنش گردد. و این هم چند ماه قبل از درگذشت وی بود که حکومت هند نیز پالیسی وی را (خدمت نامحدود) در برابر خود و در برابر حکومت هیزمجستی برجسته تعریف و توصیف نمود. اگر چه ده سال قبل ایشان در بین قبایل مرز هند بحیث یک قهرمان شهرت یافته بود و دلیل اش در حقیقت این بود که ایشان در موقع جنگ سوم افغان در راه تحقق و یکپارچگی قبایل مربوط به قلمرو هندی نیز بخاطر دفاع کشور در برابر تعرض ممکن انگلیسی تلاش بخرچ داده بود. ایشان در زمان زمامداری خود نیز درک می کرد و پی میبرد که خطر جدی متوجه برای افغانستان از طرف شمال است نه از طرف شرق، ازینرو باید منافع افغانستان وانگلدن بر اساس یک ضرورت تشخیص و تسجیل گردد، با در نظر داشت این اصل می توان وی را در سایه تعهدات و خاطر آرام و محتاطانه اش برای حکومت هیزمجستی مصدر خدمات احسن و ضروری پنداشت. طوریکه در سال های 1930 و 1931 آن زمانیکه افریدی ها خواستار کمک وی در مقابل حکومت هند گردیدند، ایشان ناچار دست به اقدام زد که خود را باعکس العمل جدی مامواجه ن سازد، ناچار شد، تلاش بخرچ دهد تاراه بیرون رفت آسان را از طریق نوشته های دورو دراز و پیچ در پیچ که از اصول اش بود وانمود سازد. که این اصل وی در ارتباط با توجه به حساسیت وی نسبت به افکار عامه زیادتیر قابل توجه بود. » (راپور یاد شده)

در بخش ششم این نامه می خوانیم :

« ۶- موضوع دیگر غریزه طبعی وی بسوی صداقت وی است آنچه را خودش بنام (پالیسی یک جتلمین) یاد می کرد آنچه را که برای من تشریح کرده است این بود که: خدمت باید شود، نه به عنوان شمایل توسط شما، و اگر صداقت نیز در راه خدمت نتیجه ندهد درین صورت نیز نباید راه تردید تدریجی را در نظر گرفت. سوق نمودن قبایل قلمرو هندی بسوی کابل نیز مهک این گفته را بخوبی وانمود می سازد. قبل از آنکه درین راستا گام عملی بردارد، وی مرا از این اقدام خود آگاه ساخت و آنرا برایم تنها نوشت. وقتی دریافت که این عمل از طرف حکومت هند با اخطار و عکس العمل جدی روبرو گردید، درین صورت بخاطر که خود را از معامله دورنگهداشته باشد موضوع حفاظت فامیلی

خود را مطرح کرد، بخاطر کامیابی این توطیه و مکر، وی امر گوله باری برخانم های فامیلی خود در ارگ دادا این کار را نیز در جمع طرح های خنده آور بحساب گرفته شد.» (ادامه راپور)

نویسنده راپور بازم مسوولت تاریخی استعمار خود را در لای وفاداری نادرشاه به منافع ملی و تاریخی را نظر اندازی می کند. قبایل که بالاثر توطیه منفور دیورند از پیکر این خاک جدا شده آنها نام قبایل هندی می دهند آنچه نادرشاه در مقابل وحشت سقاوی در زمان نجات کابل به کمک اقوام جنوب انجام داد آنرا نیز درست توجیه نمی کند. عمل که نادرشاه بخاطر نجات وطن از جهال و دوزدان قرن بدون آنکه مشوره انگلیس را طوریکه نویسنده راپور آنها در نظر گرفته انجام داد و از آن موفقانه بدآمد. بخاطر توضیح بهترین اصل ناگزیر به پراگراف هفتم مراجع کنیم که در آن می خوانیم :

بخش هفتم نامه :

«این هم طرح خنده آوری بود که وی در محضر عام و خاص در بیانیه های خود می گفت که ایشان هر چه می گوید، درباره ضرورت های افغانستان می گوید نه درباره خود، وی برای این مامول بحیث یک وسیله از طرف خدا برای خدمت به مردم و کشورش انتخاب و موظف شده است. این گفته وی نیز در برابر گوش های شنونده غربی چیزی بود نا آشنا و غیر قابل تحمل.» (ادامه راپور)

درباره باید دوسوال را مطرح کرد یکی اینکه کدام زمامدار در طول تاریخ گفته است که وی برای خود کاری کند نه برای مردم ؟ و دوم اینکه گوش شنونده غربی معنی اش چه ؟ و یا برای شنونده غربی نا آشنا و غیر تحمل معنی چه ؟ باید گفت که این پراگراف نویسنده با گفته قبلی اش در تضاد آشکارا روابط دیپلماتیک اش با دربار نادرشاه قرار دارد. ولی چون نامه، نامه محرم نماینده انگلیس در کابل است تنها ما آنها بخاطر آگاهی خود و علاقه مندان تاریخ دور نادرشاه در اینجا ذکر می کنیم. ورنه آغاز این نامه با انجام آن در یکسانی قرار ندارد و ببرووال ضدونقیض طرح گزارش کرده است. بخش هشتم نامه را مرور می کنیم :

بخش هشتم نامه

«وی همیشه درباره صحت خود با پریشانی روبرو بود، با آنکه وی همیشه نشان می داد که وی از مرگ نمی ترسد. ولی معلوم بود که وی از بیماری هادترس و وحشت بود. این اصل باعث شد که وی همیشه در فکر و ایجاد موسسات صحتی گردید و در جریان سالهای اخیر خود توجه جدی خود را بسوی ایجاد شفاخانه ها و مکاتب طبی پرداخت. تعلیم و تربیه که یگانه چاره نجات مردم اش از وحشت و جهالت بود ایشان خود دیوانه وار در پی ایجاد و گسترش آن بود چندین بار بر این امر ابراز داشت و می گفت که اگر حتی درین راه خطر مرگ وی را تهدید هم می کند ایشان به جای اشتراک در مراسم نظامی حق اولیت را به محفل توزیع شهادتنامه خواهد داد.» (ادامه راپور)

من از ابراز نظر درباره این پراگراف خود داری می کنم بخاطر که مکتب دوستی و معارف پروری نادرشاه بدون شک حقیقی بود که حتی آنها با قربانی خود تشویق و ترغیب نمود.

بخش نهم نامه

«۹- به همین سان ایشان همیشه آنچه را که در محضر عام و مراسم خاص می دید می ستود ، در دید و آیدهای شخصی، وی شخص بود نهایت بی تکلف و بی غرور، وی صاحب شکوه و خصلت طبعی بود، گاهی هم در گفتار و سخن رانی خود به شیوه تهدید و توهین صحبت نمی کرد. و صاحب این توانمندی بود که مخاطب خود را طوری جرات دهد تا در حضور ایشان که آنها (برخورد شاهانه) می نامید خود را آرام و آسوده حال احساس کنند. حتی ساعت ها با ایشان مانند دوست دیرینه به صحبت می پرداخت. درباره تمایل شان در باب کرکتر انگلیسی ایشان و برادرهای شان نظریه تجاروب که از جریان زندگی شان در اروپا سپری کرده بود همیشه محترمانه بود طوری که از طی دل درین راستا همیشه ابراز می داشت و می گفت "هیچکس بدون انگلیس توان انجام این را ندارد" درباره زندگی شخصی وی چیزی که قابل یاد آوری بود این بود که ایشان با عنعنات اسلاف خود در تقابل قرار داشت همین امر باعث گردید تا ازین نارسایی وی علیه ایشان کار گیرند و وی را جانشین نامناسب قلمداد نمایند.» (ادامه راپور)

بر این بخش نیز تبصره ندارم ولی باید از عینک یک انگلیس آنها دید ولی پایان بخش که گویا با عنعنات اسلاف خود در تقابل بود خود اصل است قابل تأمل ؟

بخش دهم نامه

«۱۰- باید گفت که بحیث یک زمامدار دستاوردهای ایشان نیز قابل یاد آوری است که نباید آنها را دیده گرفت، و سزاوار است تا با جزئیات روی آن نیز بحث صورت گیرد. درباره این کافی است تایید آور شوم، زمانی که وی در ماه اکتوبر ۱۹۲۹ به کابل رسید، اردو از بین رفته بود، خزانة به کلی خالی شده بود، و سراسر کشور در معرض بی قانونی قرار گرفته بود، در ظرف چهار سال توانیست اردوی 40000 چهل هزار را ایجاد نماید، سه گروه سرکش و باغی را موفقانه از بین برد، احداث سرک بر هندوکش، ایجاد سستم مالیاتی نقدی آنچه که در زمان امان الله خان نیز روی کار نشده بود و ایجاد واحداث شاهراه های با امن در سراسر کشور که گاهی در قبل نشانه ای از آن وجود

نداشت. یگانه کمک خارجی که در زمان خود بدست آورد آن عبارت از ده هزار تفنگ و 180 هزار پوند کمک حکومت هند بود که در سال 1931 عملاً اجرا گردید. این کمک خوب و سخاوتمندانه ای بود ولی بامشکل میتوان گفت که این برای بازسازی و برحالی نظم یک کشور در حال تزلزل که از لحاظ مساحت وسیعتر از فرانسه است کافی خواهد بود.» (راپور یادشده)

بخش یازدهم نامه:

« بقای اداره که توسط نادرشاه ایجاد گردیده بود و آنرا از موفقیت های بالاتر خود می شمرد، بآنکه درباره چیزی گفتن قبل از وقت خواهد بود ولی با آنها میتوان گفت که، برای جانشینی موفقانه پسرش که شماری از انتظار زیاد و تحریف آمیز توصیف کرده اند ولی با آنها نشانه از امیدواری در رابطه موجود است. و هم در ضمن باید دیده شود که شاه جدید و کاکاهای اش توان آنرا دارند که راه و طرق مدرن را که نادرشاه طرح ریزی کرده بود ادامه خواهد داد یا خیر؟ و خواهد توانست که بخاطر منافع ملت و کشور روحیه تنگ نظری ها و بدبینی ها را کنار گذارد. خطر دومی که با مشکل میتوان آنر ستود، آن عبارت از ادامه ای قتل های مشابه که امکان دارد به گونه مرض ساری یکباره آغاز و با وحشت خود ادامه یابد تا سرحدی که بالاتر عوامل گوناگون به ختم تمام فامیل اش انجامد. شماری به این باورند که قتل شاه خود جنبه ی شخصی دارد که در نتیجه انتقام شماری از آنها انجام گردید که اکنون برایشان لذت بخش نیز گردیده است. ولی در آینده نزدیک معلوم خواهد شد که از این دو نظر کدام یکی درست خواهد بود؟»

(سند 559. اف 33) بخش خارجه ۲۹ نوامبر ۱۹۳۳)

نتیجه:

بالاخره طوریکه در ختم راپور نیز واضح شد، که قتل نادرشاه جنبه شخصی دارد و این توطیه بود که در بین دربار طوری که در قبل نیز اشاره کردم طرح ریزی شده بود، غریب بچه جوان بنام عبدالخالق که به دروغ قهرمان قلمداد شده است، قهرمان نی بل یک جانی و زندانی بود که بالاتر توطیه وسیعی که از طرف درباریان موجود و اسبق راه اندازی شده بود وسیله قرار گرفت و شاه را از عقب پسر علی احمد جان نه جای دیگر؟ که می فهمیدند وی را مورد الطاف خود قرار می دهد مورد اصابت فیر قرار داد. امیدوارم که نویسندگان و تاریخ تحریف کننده گان معزز کمی متوجه تخطی های بی مورد خود شوند و آنچه درباره قاتل نادرشاه که خود جانی و مجرم بوده و از زندان به وسیله و واسطه رهاننده است تجدید نظر نمایند و خود را بانوشته های پوسیده و تفرقه افگانه شان در زمره نفرین شدگان و مسخ کننده های تاریخ و مردم قرار ندهند.

وسلام